

Tomasz Malarski

Warszawska sesja kościuszkowska w Muzeum Niepodległość

Przegląd Historyczno-Wojskowy 14(65)/1 (243), 226-227

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Warszawska sesja kościuszkowska w Muzeum Niepodległości

W dniach 4–20 października 2012 roku odbyło się XXIX Międzynarodowe Sympozjum Kościuszkowskie. Składało się ono z cyklu konferencji i koncertów m.in. w Maciejowicach i Garwolinie, poświęconych 195. rocznicy śmierci Tadeusza Kościuszki, 505. rocznicy uzyskania przez Maciejowice praw miejskich i 218. rocznicy bitwy pod Maciejowicami. Sympozjum zamykała sesja naukowa w Muzeum Niepodległości w Warszawie (20 października 2012 r.). Organizatorami Sympozjum Kościuszkowskiego były m.in. Polska Fundacja Kościuszkowska, Towarzystwo Miłośników Maciejowic, Towarzystwo Miłośników Historii, Wójt i Rada Gminy Maciejowice, Starostwo Powiatowe w Garwolinie, a także szkoły różnych szczebli, których uczniowie byli aktywnymi uczestnikami wszystkich imprez.

Warszawskie spotkanie otworzył dr Leszek Marek Krześniak, historyk regionalista, działacz społeczny i poeta, autor m.in. poematu „Dokąd zmierzasz Panie Generale?”, poświęconego maciejowickiej bitwie.

Profesor dr. hab. Marian Marek Drozdowski wygłosił referat nt. „Generalicja insurekcji 1794 roku”. Zdaniem występującego, generałowie nie sprawdzili się podczas działań wojennych i nie byli skuteczną podporą Naczelnika. Większość z nich obawiała się radykalizmu społecznego i jakobińskich nastrojów, które mogły w konsekwencji doprowadzić do gwałtownych wystąpień ulicznych, takich, jakie miały miejsce w Warszawie podczas oblężenia. Profesor Drozdowski podkreślił, że generalicja powstania nie posiadała wystarczającego doświadczenia bojowego, co miało negatywny wpływ na decyzyjność i umiejętność szybkiego działania. Jedyнным generałem, który w pełni sprawdził się podczas działań wojennych był – zdaniem profesora – gen. Jan Henryk Dąbrowski.

Doktor Leszek Marek Krześniak omówił rolę legendy w poszerzaniu wiedzy historycznej i kształtowaniu postaw patriotycznych wśród młodych obywateli, na przykładzie ziemi maciejowickiej, gdzie legenda związana z Kościuszką i jego ostatnią bitwą jest kultywowana i stanowi ważny element programu edukacyjnego w szkołach.

Referent z Białorusi, dr Leonid Niestarczuk, przedstawił przygotowania, przebieg i skutki wojny 1812 roku na dzisiejszej Białorusi i w sąsiadującym z nią Księstwie Warszawskim. Ogromne zniszczenia, które dotknęły te ziemie, były spowodowane głównie przemarszem armii rosyjskiej, celowo niszczącej tereny przed postępującą za nią Wielką Armią. Kończąc, podkreślił, że w ostatnich latach w jego ojczyźnie sporo zrobiono na rzecz renowacji zabytków i pamiątek związanych z wojną 1812 roku.

Longina Ordon przygotowała multimedialną prezentację, której tematem był wspomniany wcześniej poemat autorstwa dr. Krześniaka. Prezentacja zawierała ciekawą analizę literacką i historyczną poematu, z odwołaniem do przebiegu bitwy pod Maciejowicami.

Równie interesujący był wykład przygotowany przez mgr Mariannę Matosek. Prelegentka omówiła w nim stosunek duchowieństwa do powstania kościuszkowskiego. Zwróciła uwagę, że spora grupa duchownych wspierała politykę wewnętrzną Naczelnika wobec ludności wiejskiej, ale większość zachowywała jednak pewien dystans do zarządzeń władz powstańczych, widząc w rozwiązaniach proponowanych przez Kościuszkę zagrożenie dla Kościoła katolickiego w Polsce. Wiele uwagi referująca poświęciła kontrowersyjnej postaci prymasa Michała Poniatowskiego i okolicznościom jego samobójczej śmierci, podkreślając, że nie są one do końca jasne.

Rosyjski badacz dr Igor Mielnikow omówił rolę Kościuszki w planach politycznych Francji i Rosji, po jego uwolnieniu przez cara Pawła. Stwierdził on, że dyplomacja i wywiad rosyjski obserwowały Naczelnika, obawiając się, że udzieli wsparcia Napoleonowi w jego poczynaniach wobec Rosji. Francja zaś naciskała na Kościuszkę, by poparł jej politykę zagraniczną. Do porozumienia jednak nie doszło i Kościuszkę pozostał na uboczu.

Doktor Paweł Kiernikowski przeprowadził analizę porównawczą dwóch bitew, w których dowodził Kościuszkę, tj. pod Dubienką (1792 r.) i Maciejowicami (1794 r.). Referujący postawił tezę, że w obu wypadkach założenia taktyczne Kościuszki były podobne i polegały na wydaniu bitwy obronnej w oparciu o przygotowane wcześniej umocnienia polowe. O ile w pierwszej bitwie plan się powiódł i Kościuszkę, mając wystarczająco dużo czasu na przygotowanie umocnień, powstrzymał napór Rosjan, o tyle w drugiej czasie na prace inżynierskie zabrakło i bitwa zakończyła się klęską. Przegrana pod Maciejowicami ostatecznie doprowadziła do klęski całego powstania i utraty niepodległości.

Doktor Marcin Mielnik zaprezentował prasę polską ukazującą się w okresie napoleońskim oraz omówił źródła pozyskiwania przez redakcje informacji. Zdaniem prelegenta, były to „Monitor” i „Biuletyn Wielkiej Armii”.

Magister Zofia Kaczor-Jędrzycka mówiła o tradycji kościuszkowskiej w działalności uniwersytetów ludowych na ziemiach polskich. Jej zdaniem, Naczelnik przez swoje plany zaangażowania chłopów w walkę o wolność wpisał się na stałe w dzieje polskiego ruchu ludowego. Jego szlacheckie nazwisko jest bardzo często wiązane z innym chłopskim bohaterem spod Racławic – Bartoszem Głowackim.

Warszawską sesję zamykało wystąpienie mgr Alicji Sadowskiej, która przedstawiła przebieg powstania kościuszkowskiego w Warszawie oraz oceniła rolę ludności cywilnej, związków czeladniczych w zdobyciu Arsenału i pokonaniu oddziałów rosyjskich w mieście. Podsumowując rozważania, stwierdziła ona, że chociaż powstanie wybuchło w Krakowie, to jednak Warszawa odegrała rolę decydującą.

Sesję kościuszkowską i całe międzynarodowe sympozjum podsumował dr Leszek Marek Krześniak, podziękował wszystkim jej uczestnikom i zapowiedział następną XXX sesję.

Tomasz Malarski